

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.028.05.2019

Elżbieta Leszczyńska
Wielkopolski Kurator Oświaty
Kuratorium Oświaty w Poznaniu
ul. Tadeusza Kościuszki 93
61-716 Poznań

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/075 – Indywidualizacja kształcenia po wprowadzeniu zmian w przepisach oświatowych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Kuratorium Oświaty w Poznaniu, ul. Tadeusza Kościuszki 93, 61–716 Poznań (dalej: Kuratorium)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Elżbieta Leszczyńska, Wielkopolski Kurator Oświaty od 29 marca 2016 r. (dalej: Kurator Oświaty).
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wdrażanie zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania. 2. Monitorowanie wdrożonych zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania.
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2017/2018 i 2018/2019, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały związek z przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Bartosz Tomczyk, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/169/2019 z 22 listopada 2019 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)

---

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Kuratorium w zakresie przygotowania procesu wdrażania zmian związanych z indywidualizacją kształcenia oraz monitorowania jego przebiegu.

Kuratorium posiadało rzetelne i kompletne dane dotyczące indywidualizacji kształcenia na terenie województwa wielkopolskiego. Zapewniło także odpowiednie przygotowanie merytoryczne dotyczące wprowadzanych zmian w przepisach to zagadnienie regulujących, zarówno dla swoich pracowników, jak również dla dyrektorów szkół i poradni psychologiczno-pedagogicznych, nauczycieli i specjalistów. Kuratorium przekazywało do MEN rzetelne informacje związane z wdrażaniem zmian oraz odpowiednio wcześniej prowadziło, przy wykorzystaniu różnych form przekazywania informacji, działania edukacyjno-informacyjne skierowane do rodziców, nauczycieli i dyrektorów szkół.

Kuratorium analizowało skuteczność wprowadzanych zmian i podejmowało działania adekwatne do wniosków wynikających z tych analiz. W ramach prowadzonego przez Kuratorium nadzoru pedagogicznego w każdym z badanych lat szkolnych uwzględniane były badania dotyczące indywidualizacji kształcenia, w tym wspierania uzdolnień. Prawidłowo, zgodnie z obowiązującymi przepisami, wydawano decyzje administracyjne dotyczące obszaru indywidualizacji kształcenia, rozpatrywano skargi i wnioski z tym związane, a także opiniowano arkusze organizacji szkół. Kuratorium podejmowało również działania mające na celu wspieranie zdolnych uczniów z terenu województwa.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Wdrażanie zmian dotyczących procesu indywidualizacji kształcenia

Opis stanu faktycznego

1.1. Kurator Oświaty rozpoznała skalę potrzeb związanych z przygotowaniem zmian w zakresie indywidualizacji kształcenia. Kuratorium posiadało kluczowe dane dotyczące w szczególności liczby uczniów: o specjalnych potrzebach edukacyjnych na terenie województwa, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z jedną niepełnosprawnością oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi wg powiatów, gmin, typu i specyfiki szkół⁴, korzystających z zajęć specjalistycznych (korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych, terapeutycznych) i rewalidacyjnych, rozwijających zainteresowania i uzdolnienia (w podziale na rodzaj zajęć) oraz realizujących indywidualny tok nauki, indywidualny program nauki, indywidualnie nauczanych oraz nauczanych poza szkołą za zgodą dyrektora szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 5-23)

W Kuratorium nie prowadzono audytu wewnętrznego. W ramach prowadzonej w Kuratorium kontroli zarządczej nie zidentyfikowano czynników ryzyka związanych z procesem wdrażania zmian w zakresie indywidualizacji kształcenia.

(dowód: akta kontroli str. 24-53, 155-168)

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ W podziale na rodzaj niepełnosprawności oraz typ oddziały w szkołach (specjalny, integracyjny, ogólnodostępny i indywidualne nauczanie).

W kontrolowanym okresie Ministerstwo Edukacji Narodowej (dalej: MEN) zwróciło się⁵ do Kurator Oświaty o informacje dotyczące problemów z wdrażaniem zmian w systemie oświaty związanych z indywidualizacją kształcenia. Kuratorium wskazało na zgłaszane przez dyrektorów szkół problemy, tj. m.in.: brak specjalistów do prowadzenia zajęć, problemy zsynchronizowania planu zajęć ucznia objętego zindywidualizowaną ścieżką kształcenia z planem zajęć klasy oraz z konstruowaniem indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych (dalej IPET), trudności z doбором metod pracy szczególnie dla dzieci autystycznych. MEN zwracało się również o: wskazanie dwóch wizytatorów, którzy będą odpowiedzialni za realizację zadań związanych ze wsparciem przedszkoli i szkół w zakresie organizacji kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; przygotowanie informacji oraz prezentacji dotyczących ww. problematyki na terenie województwa; zebrania danych dotyczących spotkań zorganizowanych przez dyrektorów szkół, w których uczą się dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami, mających na celu przedstawienie rodzicom możliwości kształcenia ich dzieci w oparciu o IPET. Kuratorium terminowo przekazywało kompletne dane w ww. zakresie. Kuratorium zgłaszało do MEN również problemy związane z interpretacją przepisów (przesłało pytania związane z wątpliwościami w zakresie kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi w szkole specjalnej przysposabiającej do pracy oraz dotyczące odstąpienia od realizacji zajęć rewalidacyjno-wychowawczych). Pytania związane z indywidualizacją kształcenia i odpowiedzi na nie były również zamieszczane na platformie internetowej doskonaleniowsieci.pl udostępnionej przez Ośrodek Rozwoju Edukacji (dalej: ORE), który prowadzony jest przez Ministra Edukacji Narodowej.

(dowód: akta kontroli str. 54-133, 173)

1.2. W związku z wdrożeniem zmian dotyczących procesu indywidualizacji nauczania nie wprowadzono w Kuratorium zmian w jego strukturze organizacyjnej ale stworzony został system wsparcia dla szkół i placówek województwa. Wyznaczono dwie osoby (wizytatorzy ds. specjalnych potrzeb edukacyjnych) do kontaktów w tym zakresie z MEN i ORE. Osoby te brały udział w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez MEN i ORE, a pozyskane informacje przekazywały kierownictwu Kuratorium i wizytatorom oraz odpowiadały na pytania i wątpliwości rodziców. W Wydziale Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium dodatkowo wyznaczono dwie osoby, które wspomagały pozostałych wizytatorów w tym zakresie. Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Edukacji Kuratorium wyjaśniła, że osobami, które bezpośrednio upowszechniały wiedzę w zakresie zmian przepisów byli wszyscy wizytatorzy, wcześniej przeszkoleni podczas spotkań w ww. Wydziale i Delegaturach Kuratorium. Zastępca Dyrektora dodała również, że zmiana przepisów w ww. zakresie nie wymagała zmian w strukturze organizacyjnej Kuratorium.

(dowód: akta kontroli str. 134-173, 585-586)

Kuratorium zorganizowało dla wszystkich wizytatorów Wydziału Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium w obu skontrolowanych latach szkolnych łącznie 28 porad, warsztatów i szkoleń związanych ze zmieniającymi przepisami oraz organizacją udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Ponadto, wizytatorzy mieli dostęp do ww. platformy internetowej, na której zamieszczane były różnorodne informacje dotyczące indywidualizacji nauczania oraz materiały ze szkoleń w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 185-215, 818)

---

⁵ Pismo nr DWKI-WSPE.4035.190.2017.KT z 27 września 2017 r.

1.3. W ramach prowadzenia działań informacyjnych związanych ze zmianą przepisów dotyczącą indywidualizacji kształcenia, skierowanych do nauczycieli, dyrektorów szkół i organów prowadzących, Kuratorium zorganizowało od stycznia do listopada 2017 r. 65 szkoleń w ramach grantów edukacyjnych Kuratora, których tematem była również m.in. kwestia indywidualizacji kształcenia oraz zmiany przepisów z nią związanych. Wzięło w nich udział łącznie 7.961 nauczycieli i dyrektorów szkół. Od listopada 2017 r. do października 2018 r. zorganizowano 48 takich szkoleń, w których udział łącznie wzięło 5.668 nauczycieli i dyrektorów szkół. Tematem tych szkoleń była m.in. indywidualizacja kształcenia, zasady, sposoby, metody pracy z uczniem autystycznym i wykorzystania diagnozy poradni psychologiczno-pedagogicznej (dalej: poradnia) w pracy z dziećmi, rola i zadania dyrektora w pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Ponadto w roku szkolnym 2017/2018 zorganizowano: sześć narad, konferencji z dyrektorami szkół, na których omawiano kwestie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w świetle znowelizowanych przepisów prawa oraz zadania szkół w ww. zakresie; dwie konferencje dla pedagogów i psychologów szkolnych dotyczące ich warsztatu pracy; jedną konferencję dla dyrektorów poradni na temat opieki psychologiczno-pedagogicznej, trzy spotkania dla dyrektorów poradni dotyczące jej zadań i kompetencji w świetle nowych przepisów prawnych.

Ponadto na zlecenie MEN Kuratorium zorganizowało 11 grudnia 2017 r. konferencję dla dyrektorów placówek oświatowych, nauczycieli i specjalistów, której tematem była m.in. kwestia zmian w przepisach prawa dotyczących organizacji kształcenia i wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Od stycznia do września 2017 r. Kuratorium zorganizowało również 14 konferencji prasowych, których tematem były m.in.: zmiany dotyczące indywidualizacji procesu nauczania; zaprezentowanie informacji na temat szkoleń organizowanych dla nauczycieli i dyrektorów szkół przez Kuratorium lub ORE, które miały dotyczyć m.in. indywidualizacji kształcenia, poinformowania o uruchomieniu infolinii dla samorządowców, dyrektorów, nauczycieli oraz rodziców a także informacji o organizowanych konkursach dla zdolnych uczniów. W 2018 r. ww. zakresu dotyczyły dwie konferencje .

(dowód: akta kontroli str. 80-86, 216-244, 817, 851-857, 866-885)

Na stronie internetowej Kuratorium zamieszczano od 1 lutego 2017 r. informacje na temat indywidualizacji kształcenia i zmian w tym zakresie poprzez publikowanie informatorów, poradników dla rodziców⁶, nauczycieli, zamieszczanie aktów prawnych regulujących te kwestie oraz poprzez odsyłanie do odpowiednich stron internetowych MEN. Opublikowano również wykaz poradni, których zespoły wydawały opinie i orzeczenia dla dzieci. Podano również informacje kontaktowe wizytatorów Kuratorium ds. specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz osób udzielających informacji nt. edukacji włączającej. Ponadto, zamieszczono artykuł pt. „Najczęściej zadawane pytania i odpowiedzi dotyczące wsparcia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, poradnik Ośrodka Rozwoju Edukacji nt. organizacji kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz trzy przykłady dobrych praktyk związanych z indywidualizacją kształcenia.

Przy Kuratorium nie zorganizowano punktu informacyjnego, jednakże wyznaczone osoby udzielały odpowiednich informacji telefonicznie.

(dowód: akta kontroli str. 245-299, 821)

⁶ M.in. opracowany przez MEN poradnik „Dobra Szkoła. Co rodzic powinien wiedzieć w nowym roku szkolnym 2017/2018”, w którym poruszano ww. kwestie.

Wicekurator Oświaty wyjaśnił, że w związku z pytaniami kierowanymi ze strony rodziców, dyrektorów szkół czy w wyniku czynności podejmowanych przez Kuratorium w ramach nadzoru pedagogicznego modyfikowano prowadzone działania informacyjne poprzez m.in.: włączenie do sierpniowej narady Kuratora w 2018 r. ze wszystkimi dyrektorami szkół, przedszkoli i placówek, wystąpienia koordynatora ds. edukacji włączającej na temat realizacji w praktyce regulacji prawnych, które weszły w życie we wrześniu 2017 r. (na tej naradzie zobowiązano dyrektorów szkół do zorganizowania we wrześniu spotkań z rodzicami niepełnoletnich uczniów niepełnosprawnych) oraz upowszechnianie na naradach publikacji ORE pt. „Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie edukacji w świetle nowych przepisów oświatowych”.

(dowód: akta kontroli str. 817)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Kuratorium w zbadanym obszarze.

OBSZAR

Monitorowanie wdrożonych zmian dotyczących procesu indywidualizacji kształcenia

Opis stanu
faktycznego

2.1. W ramach sprawowanego przez Kuratorium nadzoru pedagogicznego na lata 2017/2018 i 2018/2019 uwzględniano badania dotyczące indywidualizacji kształcenia, w tym wspierania uzdolnień.

Na rok szkolny 2017/2018 zaplanowano przeprowadzenie m.in.:

- ewaluacji problemowej wskazanej przez Kuratora na podstawie wniosków z nadzoru pedagogicznego o tematyce „Przedszkole, szkoła lub placówka wspomaga rozwój dzieci, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji”, która miała być przeprowadzona w łącznie 74 przedszkolach, szkołach i placówkach⁷;
- kontroli planowej pn. „Ocena prawidłowości zapewnienia warunków i organizacji kształcenia uczniów niepełnosprawnych w szkołach ogólnodostępnych”, która miała być przeprowadzona w łącznie 90 szkołach i placówkach oraz w temacie „Ocena prawidłowości współpracy publicznych poradni z przedszkolami i szkołami”, która miała być przeprowadzona w 46 poradniach;
- monitorowania dotyczącego „Organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej we wszystkich typach szkół”, które miało być przeprowadzone w 3.561 szkołach i placówkach.

Na rok szkolny 2018/2019 zaplanowano przeprowadzenie m. in.:

- ewaluacji wskazanej przez Ministra Edukacji Narodowej o tematyce: „Placówka zaspokaja potrzeby osób, instytucji oraz organizacji korzystających z oferty placówki”, która miała być przeprowadzona w siedmiu poradniach⁸;
- kontroli planowej w zakresie „Ocena prawidłowości zapewnienia dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej”, która miała być przeprowadzona w łącznie 197 publicznych przedszkolach i szkołach podstawowych;

⁷ W wynikach ewaluacji wskazanej do przeprowadzenia w tym roku szkolnym przez Ministra Edukacji Narodowej w temacie: „Dzieci nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej”, która miała być przeprowadzona w łącznie 111 przedszkolach i placówkach, nie stwierdzono ustaleń odnoszących się do kwestii indywidualizacji kształcenia.

⁸ W wynikach ewaluacji wskazanej przez Ministra Edukacji Narodowej w temacie: „Dzieci nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej”, która miała być przeprowadzona w łącznie 18 szkołach podstawowych i placówkach, nie stwierdzono ustaleń odnoszących się do kwestii indywidualizacji kształcenia.

- monitorowania dotyczącego zagadnienia „Organizacja kształcenia uczniów według indywidualnego programu i toku nauki”, które miało być przeprowadzone w 83 publicznych szkołach podstawowych.

(dowód: akta kontroli str. 342-359, 484-504)

Łącznie, w roku szkolnym 2017/2018 zaplanowano przeprowadzenie 185 ewaluacji, w tym: 136 w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego (tj. w 7% wszystkich tego typu placówkach w województwie⁹), 23 w szkołach podstawowych (tj. w 2% wszystkich szkół podstawowych w województwie¹⁰) oraz 26 w innych placówkach oświatowych. Przeprowadzono natomiast 194 ewaluacje (tj. 104,85% planu), w tym 125 w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego, 43 w szkołach podstawowych oraz 26 w innych placówkach oświatowych. Przeprowadzono również osiem ewaluacji doraźnych (trzy w szkołach podstawowych oraz trzy w innych placówkach oświatowych).

Zaplanowano przeprowadzenie kontroli w 211 placówkach, w tym: 70 kontroli w przedszkolach innych formach wychowania przedszkolnego, 76 w szkołach podstawowych, 46 w poradniach oraz 19 w innych placówkach oświatowych. Zrealizowano łącznie 222 kontrole (tj. 105,21% planu), w tym 74 w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego, 79 w szkołach podstawowych, 49 w poradniach oraz 19 w innych placówkach oświatowych. Przeprowadzono również 420 kontroli doraźnych (m. in. 48 w przedszkolach i 262 w szkołach podstawowych).

W zakresie monitorowania zaplanowano łącznie 3.574 działania, w tym 1.246 w przedszkolach oraz 1.262 w szkołach podstawowych, a zrealizowano 3.379 (tj. 94,54%), w tym 996 w przedszkolach oraz 1.127 w szkołach podstawowych.

W roku szkolnym 2018/2019 zaplanowano przeprowadzenie łącznie 68 ewaluacji, w tym 24 w szkołach podstawowych, siedem w poradniach oraz 37 w innych placówkach oświatowych. Zrealizowano łącznie 70 ewaluacji (tj. 102,94% planu), w tym 26 w szkołach podstawowych i siedem w poradniach. Przeprowadzono również siedem ewaluacji doraźnych (cztery w szkołach podstawowych oraz trzy w innych placówkach oświatowych).

W roku szkolnym 2018/2019 zaplanowano łącznie 241 kontroli, w tym 80 w przedszkolach oraz 161 w szkołach podstawowych, a zrealizowano 251 kontroli (tj. 104,15 % planu), w tym 81 przedszkoli oraz 170 szkół podstawowych. Przeprowadzono również 395 kontroli doraźnych (m. in. 23 w przedszkolach i 196 w szkołach podstawowych).

W zakresie monitorowania zaplanowano łącznie 1.463 działania, w tym 1.405 w szkołach podstawowych, a zrealizowano 1.355 (tj. 92,68% planu), w tym 1.291 w szkołach podstawowych.

(dowód: akta kontroli str. 367-483, 505-574, 886)

W wyniku przeprowadzonej w roku szkolnym 2017/2018 ewaluacji problemowej wskazanej przez Kuratora do realizacji na podstawie wniosków z nadzoru pedagogicznego o tematyce „Przedszkole, szkoła lub placówka wspomaga rozwój dzieci, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji” przeprowadzonej w 26

---

⁹ Wg stanu na 30 września 2017 r. na terenie województwa wielkopolskiego działały łącznie 1.982 placówki wychowania przedszkolnego (z tego 1.266 przedszkoli, 65 punktów przedszkolnych, 2 zespoły wychowania przedszkolnego oraz 649 oddziałów przedszkolnych). Wg stanu na 30 września 2018 r. takich placówek było łącznie 2.010 (z tego 1.311 przedszkoli, 67 punktów przedszkolnych, 2 zespoły wychowania przedszkolnego oraz 630 oddziałów przedszkolnych).

¹⁰ Wg stanu na 30 września 2017 r. na terenie województwa wielkopolskiego działało 1.338 szkół podstawowych, a wg stanu na 30 września 2018 r. takich szkół było 1.328.

przedszkolach stwierdzono, w zakresie indywidualizacji kształcenia, że: (•) część dzieci przedszkolnych nadal nie otrzymuje wsparcia od nauczyciela logopedy; (•) zatrudnienie w przedszkolu specjalistów umożliwia fachowe rozpoznanie potrzeb rozwojowych dzieci i udzielanie adekwatnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej; (•) powszechne i systemowe diagnozowanie potrzeb i możliwości rozwojowych wszystkich dzieci pozytywnie wpływa na planowanie i realizowanie działań edukacyjnych, rewalidacyjnych oraz terapeutycznych; (•) stworzenie warunków do prowadzenia terapii sensorycznej i zajęć logopedycznych poprawia organizację tych zajęć oraz skuteczność udzielanej pomocy. W wyniku tej ewaluacji przeprowadzonej w 25 szkołach podstawowych, w zakresie indywidualizacji kształcenia, stwierdzono m.in. że: (•) pomimo stosowania indywidualizacji nauczania, sposób prowadzenia części zajęć nie uruchamia wewnętrznej motywacji uczniów i nie prowadzi do pełnego ich zaangażowania, przez co ogranicza efektywność pracy nauczycieli; (•) nauczyciele rozpoznają potrzeby, możliwości edukacyjne, a wyniki wykorzystują do udzielania im adekwatnego wsparcia; (•) zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, specjalistyczne i rewalidacyjne organizowane w szkole są adekwatne do potrzeb uczniów; integrowanie działań nauczycieli z działaniami nauczycieli specjalistów (psycholog, logopeda) podnosi skuteczność wspomagania i zadowala uczniów i rodziców. W wyniku ewaluacji doraźnych przeprowadzonych w pięciu szkołach podstawowych stwierdzono, m.in., że czynności diagnostyczne dotyczące potrzeb i możliwości uczniów są prowadzone systematycznie.

W wyniku przeprowadzonej w roku szkolnym 2017/2018 kontroli o tematyce „Ocena prawidłowości zapewnienia warunków i organizacji kształcenia uczniów niepełnosprawnych w szkołach ogólnodostępnych” zrealizowanej w 93 publicznych i niepublicznych szkołach ogólnodostępnych stwierdzono, że (zalecenia wydano dla 22,5% kontrolowanych szkół): (•) najczęściej pojawiające się nieprawidłowości dotyczyły tworzenia IPET – nie zawsze zawierał on treści wymagane przepisami prawa (w szczególności nie określano zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia); (•) zauważono potrzebę szkolenia dyrektorów placówek oraz pedagogów w zakresie interpretacji przepisów dotyczących kształcenia niepełnosprawnych w szkołach; (•) nieprawidłowości dotyczyły powierzania przez dyrektorów szkół prowadzenia zajęć nauczycielom i specjalistom bez posiadanych kwalifikacji, a dyrektorzy nie powiadamiali rodziców uczniów o terminach spotkań i możliwości uczestniczenia w pracach zespołu opracowującego IPET i WOPFU¹¹.

W wyniku przeprowadzonej kontroli w temacie „Ocena prawidłowości współpracy publicznych poradni z przedszkolami i szkołami”, w 49 poradniach stwierdzono, że: (•) poradnie współpracowały w udzielaniu i organizowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej przez przedszkola, szkoły i placówki, natomiast ok. 10% szkół i placówek nie współpracowało z poradniami; (•) dzieci i młodzież były objęte wsparciem poradni poprzez badania diagnostyczne, działania terapeutyczne, organizację zajęć indywidualnych i zbiorowych na terenie poradni oraz szkół; (•) udzielanie przez poradnie wsparcia merytorycznego nauczycielom, wychowawcom i specjalistom odbywało się najczęściej w formie spotkań, wykładów i prelekcji, warsztatów, a rzadziej jako sieci współpracy działające w sposób zorganizowany i systematyczny. W wyniku kontroli doraźnych związanych z prawidłowością udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej przeprowadzonych w 112 szkołach podstawowych stwierdzono, m.in. że organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej stanowi nadal problem. Uchybienia dotyczyły nieinformowania rodziców o formach, sposobach, okresie i wymiarze udzielanej pomocy, sposobu prowadzenia dokumentacji, braku oceny

---

¹¹ Wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia.

efektywności podejmowanych działań wynikającej z niewystarczającego nadzoru dyrektora nad pracą nauczycieli i specjalistów.

W wyniku przeprowadzonego w roku szkolnym 2017/2018 w 3.362 szkołach monitorowania o tematyce „Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej we wszystkich typach szkół” stwierdzono, że liczba uczniów i dzieci wymagających pomocy jest znaczna, a dyrektorzy szkół w niewielkim stopniu zwracają się do poradni o przeprowadzenie diagnozy i wskazanie sposobów rozwiązania problemu ucznia.

W wyniku przeprowadzonej w roku szkolnym 2018/2019 ewaluacji problemowej wskazanej do realizacji przez Ministra Edukacji Narodowej o tematyce: „Placówka zaspokaja potrzeby osób, instytucji oraz organizacji korzystających z oferty placówki”, przeprowadzonej w siedmiu poradniach, stwierdzono że poradnie wprowadzają zmiany organizacyjne i merytoryczne w celu adekwatnego wsparcia i pomocy uczniom, nauczycielom i rodzicom, a pracownicy poradni organizują konsultacje, warsztaty, prelekcje dla klientów, jednak rzadko pozyskują od nich informacje zwrotne o efektywności swojej pracy.

W wyniku przeprowadzonej kontroli o tematyce „Ocena prawidłowości zapewnienia dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej” przeprowadzonej w 81 przedszkolach i 119 szkołach podstawowych stwierdzono, że: (•) w zdecydowanej większości szkół i przedszkoli dzieci były objęte pomocą psychologiczno-pedagogiczną na podstawie możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych; (•) pomoc ta udzielana była zwykle z inicjatywy nauczycieli, rodziców i poradni; (•) najczęstszymi formami udzielanej pomocy w szkołach były zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i korekcyjno-kompensacyjne, a w przedszkolach zajęcia logopedyczne; (•) pomoc była organizowana głównie we współpracy z rodzicami, jednakże dyrektor nie zawsze uzgadniał warunki tej współpracy; szkoły i przedszkola nie zawsze dokonywały oceny efektywności udzielanej pomocy, nie zawsze dokumentowały w dziennikach realizację zajęć i nie zawsze liczba uczestników tych zajęć była zgodna z prawem. W wyniku przeprowadzonych w 98 szkołach podstawowych kontroli doraźnych w temacie prawidłowości udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej stwierdzono m.in., że w części szkół ich dyrektorzy organizując uczniom pomoc psychologiczno-pedagogiczną nie przestrzegali obowiązujących przepisów, a organizacja warunków kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w szkołach i przedszkolach w dalszym ciągu wymaga wsparcia (zalecenia wydano łącznie 14 kontrolowanym przedszkolom (17,2%) i 29 kontrolowanym szkołom podstawowym (24,3%).

W wyniku przeprowadzonego w roku szkolnym 2017/2018 monitorowania w temacie „Organizacja kształcenia uczniów według indywidualnego programu i toku nauki”, wykonanego w 77 publicznych szkołach podstawowych stwierdzono, że uczniowie realizują indywidualny tok nauki i indywidualny program nauki w 84 szkołach województwa, z tego jedynie cztery szkoły współpracowały z uczelniami opracowując program do indywidualnego toku oraz indywidualnego programu nauczania, a dwie szkoły - ze szkołami ponadpodstawowymi.

W wynikach przeprowadzonego w roku szkolnym 2018/2019 monitorowania w szkołach podstawowych w temacie „Prowadzenie działalności innowacyjnej i wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania” nie zawarto zagadnień związanych z indywidualizacją kształcenia.

(dowód: akta kontroli str. 371-385, 406-411, 414-455, 458-474, 517, 528-537, 541-543, 554-563)

W ramach wspomaganie szkół i placówek w zakresie związanym z indywidualizacją kształcenia Kuratorium prowadziło w roku szkolnym 2017/2018 konferencje nt. pomocy psychologicznej w świetle znowelizowanych przepisów prawa oświatowego, pracy z dziećmi chorującymi na cukrzycę, prezentacji wyników oraz wniosków z nadzoru pedagogicznego Kuratora Oświaty. Zorganizowano również narady wizytatorów z dyrektorami szkół (łącznie 149), których tematem była pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkołach i placówkach, zadania przedszkoli, szkół i placówek w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej od 1 września 2017 r., a także monitorowanie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W ramach wspomaganie w roku szkolnym 2018/2019, w zakresie związanym z indywidualizacją kształcenia, Kuratorium zorganizowało dla dyrektorów szkół i placówek: (•) 33 spotkania z wizytatorami na temat pomocy psychologiczno-pedagogicznej (w szczególności zintegrowanego działania nauczycieli, pomocy w odniesieniu do uczniów o szczególnych uzdolnieniach, zindywidualizowanej ścieżki kształcenia); (•) 15 spotkań na temat dziecka niepełnosprawnego, przewlekle chorego w szkole i przedszkolu; (•) dwa spotkania na temat nauczania indywidualnego i indywidualizacji kształcenia; (•) po jednym spotkaniu dot. efektów kształcenia specjalnego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej; (•) sześć narad dla dyrektorów szkół, przedszkoli i placówek oświatowych oraz pięć dla dyrektorów i psychologów poradni, których tematem była organizacja udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej i współpraca szkół z poradniami; (•) jedną konferencję na temat profilaktyki cukrzycy u dzieci w szkołach. Przedstawiciele Kuratorium wzięli również udział w międzynarodowej konferencji pn. „Wspieranie podnoszenia jakości edukacji włączającej w Polsce”.

(dowód: akta kontroli str. 174, 222-244, 474-483, 563-573)

2.2. Wyniki nadzoru pedagogicznego sprawowanego w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 oraz wnioski z nimi związane, przekazane Ministrowi Edukacji Narodowej, odnosiły się również do kwestii związanych z indywidualizacją nauczania. Wnioski z nadzoru za rok 2017/2018 dotyczyły: (•) formy i liczby zajęć w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, która nie zaspokajała wszystkich rozpoznanych potrzeb psychofizycznych, społecznych i edukacyjnych uczniów (szkoły podstawowe i technika); (•) wzmocnienia współpracy szkół i przedszkoli z poradniami w zakresie m.in. konstruowania IPET. W związku z tym zarekomendowano w ramach nadzoru pedagogicznego na następny rok doskonalenie umiejętności nauczycieli w analizowaniu efektów pracy szkoły, w szczególności udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, planowanie działań wspomagających dyrektorów w temacie współpracy z poradniami oraz prawidłowego organizowania udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej i kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. We wnioskach z nadzoru za rok 2018/2019 określono, że w dalszym ciągu wsparcia wymaga organizacja warunków kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w szkołach i przedszkolach oraz prawidłowe organizowanie udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej i kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Wnioski z nadzoru pedagogicznego w kontrolowanych latach szkolnych zostały uwzględnione w planach nadzoru na następne lata. Plan i realizacja nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2018/2019 zostały opisane w punkcie 2.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego. W planie nadzoru w roku 2019/2020 zawarto dwie kontrole planowe z zakresu indywidualizacji kształcenia: „Zgodność z przepisami prawa organizowania zajęć w grupie do pięciu uczniów lub w formie

indywidualnej oraz udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia”, którą zaplanowano przeprowadzić w 101 szkołach publicznych i niepublicznych oraz „Zgodność z przepisami prawa wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego w zakresie dotyczącym organizacji zajęć w grupie do pięciu uczniów lub w formie indywidualnej oraz opinii w sprawie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia”, którą zaplanowano przeprowadzić w 32 poradniach. W zakresie ewaluacji przewidziano natomiast działania w temacie „Przedszkole, szkoła, placówka wspomaga rozwój uczniów, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji”, która ma zostać przeprowadzona m.in. w 13 przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego oraz 12 szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Konieczność upowszechniania wśród pracowników pedagogicznych szkół i poradni świadomości konsekwencji wydawanych opinii i orzeczeń, dla dziecka i jego drogi edukacyjnej zawarta była we wnioskach przyjętych do realizacji w roku szkolnym 2016/2017. W październiku 2016 r. zorganizowano również konferencję o ww. tematyce skierowaną do dyrektorów poradni. Wicekurator Oświaty wyjaśnił, że w kolejnych latach szkolnych dla tak brzmiącego wniosku nie było już uzasadnienia, a wnioski, jak i podejmowane działania w latach następnych stanowią kontynuację wniosku przyjętego w 2016/2017 roku i również kształtują świadomość konsekwencji wydawanych opinii oraz orzeczeń. W tym zakresie nawiązano współpracę merytoryczną z: Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, którego przedstawicielka przeprowadziła wykłady w zakresie rzetelności diagnozy psychologicznej, Pracownią Testów Psychologicznych i Pedagogicznych w Gdańsku, Kliniką Psychiatrii Dzieci i Młodzieży w Poznaniu. Ponadto od września 2017 r. podejmowano działania wspierające poradnie poprzez organizację konferencji, narad, spotkań dla ich dyrektorów, których tematem były zadania i kompetencje poradni.

(dowód: akta kontroli str. 406-409, 447-448, 453, 474, 499-504, 524-526, 536-537, 562-563, 575-581, 821-823, 848-865)

2.3. W kontrolowanym okresie Kurator Oświaty nie prowadziła żadnych postępowań administracyjnych w sprawach uchylecia statutu szkoły lub placówki oświatowej.

Wpłynęło natomiast sześć odwołań od orzeczeń wydanych przez zespoły orzekające w poradniach (cztery sprawy w 2017/2018 r. oraz dwie w 2018/2019 r.), które dotyczyły indywidualizacji kształcenia. W trakcie kontroli NIK szczegółowym badaniem objęto wszystkie ww. decyzje administracyjne. Stwierdzono, że wszystkie decyzje zostały wydane prawidłowo, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego¹² (dalej: KPA) i § 25 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach¹³. W dwóch przypadkach Kurator Oświaty stwierdziła niedopuszczalność odwołania oraz w dwóch przypadkach uchyliła zaskarżoną decyzję w całości i przekazała sprawę organowi pierwszej instancji od ponownego rozstrzygnięcia. W jednym przypadku przekazała odwołanie zgodnie z właściwością w trybie art. 65 § 1 ww. ustawy, a w jednym przypadku Kurator Oświaty utrzymała w mocy zaskarżone orzeczenie.

(dowód: akta kontroli str. 598-630)

---

¹² Dz. U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.

¹³ Dz. U. z 2017 r. poz. 1743

2.4. W roku szkolnym 2017/2018 zaopiniowano 2.187 arkuszy organizacji szkoły (z tego 1.641 pozytywnie oraz 546 negatywnie) i 2.224 aneksów do tych arkuszy (z tego 1.847 pozytywnie oraz 377 negatywnie). W roku 2018/2019 zaopiniowano 2.033 arkusze organizacji (z tego 1.280 pozytywnie oraz 753 negatywnie) i 2.375 aneksów arkuszy (z tego 1.824 pozytywnie oraz 551 negatywnie). Najczęstsze przyczyny wydania negatywnych opinii w roku 2017/2018 dotyczyły: (•) braku kwalifikacji nauczyciela; (•) braku informacji o kwalifikacjach nauczycieli; (•) niewłaściwego przydziału godzin; (•) braku określenia godzin do dyspozycji dyrektora; (•) braku informacji o tygodniowym wymiarze godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych dla poszczególnych oddziałów; (•) zbyt dużej liczebności dzieci w grupach; (•) zaplanowania zajęć niezgodnie z ramowym planem nauczania; (•) liczby nadgodzin dyrektora lub zastępców. Natomiast w roku szkolnym 2018/2019 przyczyny wydania negatywnych opinii dotyczyły m.in.: (•) braku zaplanowania ogólnej liczby godzin pracy finansowanych ze środków przydzielonych przez organ prowadzący, w tym liczby zajęć rewalidacyjnych; (•) liczby zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz liczby innych zajęć wspomagających proces kształcenia, realizowanych w szczególności przez pedagoga, psychologa, logopedę; (•) niezgodności danych dotyczących zajęć rewalidacyjnych dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego; (•) zaplanowania nadgodzin ponad ½ etatu; (•) braku kwalifikacji nauczyciela; (•) braku przygotowania pedagogicznego; (•) zaplanowania zajęć niezgodnie z ramowym planem nauczania; (•) braku wskazania liczby uczniów korzystających z opieki świetlicowej; (•) błędnego ustalenia obowiązkowego wymiaru godzin dla nauczycieli realizujących w ramach stosunku pracy obowiązki określone dla stanowisk o różnym tygodniowym obowiązkowym wymiarze godzin zajęć.

W kontrolowanym okresie zaopiniowano wszystkie arkusze organizacji przekazane przez szkoły oraz aneksy do nich, sporządzone przed 30 września danego roku. Stwierdzono również, że wszystkie opinie zostały wydane w terminie 10 dni roboczych od dnia ich otrzymania od organu prowadzącego¹⁴. W Kuratorium nie obowiązywały procedury wewnętrzne regulujące kwestię opiniowania arkuszy organizacji, jednak jak podała Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Edukacji Kuratorium, przyjęto określony sposób postępowania z tymi dokumentami. W Kuratorium funkcjonowała platforma elektroniczna umożliwiająca organom prowadzącym generowanie wniosków o wydanie opinii, które następnie były analizowane i opiniowane przez upoważnionych wizytatorów, również za pomocą ww. platformy. W trakcie kontroli NIK, na podstawie 10 arkuszy organizacyjnych szkół podstawowych, w tym pięciu prowadzących kształcenie specjalne lub integracyjne, stwierdzono prawidłowość opiniowania arkuszy zgodnie z ww. trybem postępowania.

(dowód: akta kontroli str. 586-589, 631-683, 803-813)

2.5. Kuratorium wspierało uczniów zdolnych poprzez organizację konkursów, których w roku szkolnym 2017/2018 zorganizowano 17 (wzięło w nich udział łącznie 59.245 uczniów), a w 2018/2019 roku 23 (wzięło w nich udział łącznie 53.819 uczniów). Na podstawie szczegółowego badania pięciu konkursów¹⁵ spośród ww.

¹⁴ Weryfikacji dokonano: w przypadku roku szkolnego 2017/2018 na podstawie analizy opiniowania arkuszy organizacji 10% szkół podstawowych województwa wielkopolskiego, a w przypadku roku szkolnego 2018/2019 na podstawie danych zbiorczych z prowadzonego rejestru dotyczącego opiniowania arkusza w tym roku szkolnym.

¹⁵ Rok szkolny 2017/2018: Wojewódzki konkurs geograficzny dla uczniów dotychczasowych gimnazjów i klas dotychczasowych gimnazjów oraz Wojewódzki konkurs matematyczny dla uczniów szkół podstawowych. Rok szkolny 2018/2019: Wojewódzki konkurs historyczny dla uczniów dotychczasowych gimnazjów i klas dotychczasowych gimnazjów; Wojewódzki konkurs języka niemieckiego dla uczniów dotychczasowych

wymienionych stwierdzono, że konkursy te zorganizowano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad¹⁶. Konkursy przygotowała i przeprowadziła wojewódzka komisja konkursowa powołana przez Kuratora Oświaty, która zatwierdziła również regulaminy poszczególnych konkursów. Regulaminy te zawierały: (•) liczbę stopni konkursu oraz sposób i terminy przeprowadzania eliminacji, w tym ustalania i ogłaszania wyników; (•) zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych stopniach konkursu; (•) wykaz literatury obowiązującej uczestników oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela; (•) kryteria kwalifikowania uczestników do kolejnych stopni konkursu, warunki uzyskiwania wyróżnień oraz tytułów laureata lub finalisty konkursu; (•) tryb pracy komisji na poszczególnych stopniach konkursu. Żaden z ww. konkursów nie był przedmiotem skarg.

W ramach wspierania zdolnych uczniów Kuratorium organizowało również w każdym z badanych lat szkolnych „Galę Utalentowanych Młodych Wielkopolan” oraz organizowało uroczystości prezentujące osiągnięcia uczniów, podczas których następowało uroczyste wręczanie stypendiów Prezesa Rady Ministrów oraz Ministra Edukacji Narodowej.

(dowód: akta kontroli str. 684-779)

2.6. W badanych latach szkolnych nie wpłynęły do Kuratorium skargi dotyczące zmiany przepisów związanych z indywidualizacją kształcenia. W roku szkolnym 2017/2018 do Kuratorium wpłynęły natomiast 22 skargi dotyczące udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole czy placówce. W roku szkolnym 2018/2019 wpłynęło 10 takich skarg. W trakcie kontroli NIK szczegółowym badaniem objęto 10 spraw (po pięć z każdego roku szkolnego). Stwierdzono, że Kuratorium rozpatrywało skargi zgodnie z działem VIII KPA oraz z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 roku w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków¹⁷. Stwierdzono, że dziewięć badanych skarg zostało złożonych w formie pisemnej, jedna za pośrednictwem poczty elektronicznej, a wszystkie skargi zawierały dane osobowe skarżących. Kurator Oświaty podjęła odpowiednie działania w celu zbadania i wyjaśnienia wszystkich spraw (we wszystkich przypadkach przeprowadzone zostały kontrole doraźne w szkołach) Wszyscy skarżący zostali powiadomieni o sposobie załatwienia skarg, które zostały załatwione w ciągu miesiąca (w dziewięciu przypadkach) lub w terminie przekraczającym jeden miesiąc (w jednym przypadku, w którym skarżący zostali poinformowani o niezakończonym w terminie, przyczynach zwłoki i nowym terminie załatwienia sprawy). Sześć skarg zostało uznanych za uzasadnione, jedna za częściowo uzasadnioną, a trzy za nieuzasadnione. Analiza złożonych skarg nie wskazywała na systemowe problemy związane z przepisami o indywidualizacji kształcenia.

(dowód: akta kontroli str. 780-798, 821)

2.7. Kwestie związane ze zmianami przepisów oświatowych w zakresie indywidualizacji nauczania podejmowane były również w ramach opisanego wyżej nawiązania współpracy z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza, Pracownią Testów Psychologicznych i Pedagogicznych w Gdańsku i Kliniką Psychiatrii Dzieci i Młodzieży w Poznaniu w zakresie działań wspomagających poradnie. Ponadto Kuratorium wypracowało niestandardową formę wspomagania szkół w tym zakresie,

---

gimnazjów i klas dotychczasowych gimnazjów; Wojewódzki konkurs historyczny dla uczniów szkół podstawowych.

¹⁶ Dz. U. Nr 13, poz. 125, ze zm.

¹⁷ Dz. U. Nr 5, poz. 46.

tj. organizowano spotkania przedstawicieli poradni, szkoły oraz rodziców w celu wypracowania optymalnego rozwiązania zgodnego z potrzebami konkretnego dziecka. Celem tych spotkań było wypracowanie modelowego rozwiązania z udziałem różnych partnerów szkoły, wykorzystanie nowych przepisów prawa w odniesieniu do konkretnego dziecka, a także motywowanie szkół i poradni do bliższej współpracy.

W kontrolowanym okresie w Kuratorium nie przeprowadzono kontroli zewnętrznych dotyczących indywidualizacji kształcenia.

(dowód: akta kontroli str. 799, 818, 821-823, 826-837)

2.8. W kontrolowanych latach szkolnych liczba¹⁸ uczniów:

- indywidualnie nauczanych¹⁹ zmalała z 408 w roku 2017/2018 do 255 w roku 2018/2019 (o 153 uczniów, tj. spadek o 38%),
- realizujących indywidualny tok nauki zmalała z 73 do 70 (o trzech uczniów, tj. spadek o 4%),
- realizujących indywidualny program nauki wzrosła z 383 do 394 (o 11 uczniów, tj. wzrost 3%),
- realizujących obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą (za zgodą dyrektora szkoły) zmalała z 1.045 do 826 (o 219 uczniów, tj. spadek o 21%),
- realizujących zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia wyniosła 245 w roku szkolnym 2018/2019²⁰
- korzystających z nowej formy zajęć specjalistycznych – rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne zwiększyła się z 5.264 do 7.577 (o 2.313 uczniów, tj. o 44%).

Według danych Kuratorium aplikacja SIO nie była w stanie wygenerować danych liczbowych dotyczących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, którzy zrezygnowali z nauczania indywidualnego w domu na rzecz zajęć w szkole z klasami. W aplikacji tej nie były również gromadzone dane dotyczące zajęć, które są realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie do pięciu uczniów, zgodnie z opracowanym dla ucznia IPET.

Wicekurator Oświaty wyjaśnił, że analiza skuteczności wprowadzonych zmian pozwala na stwierdzenie, że: organizacja zindywidualizowanej ścieżki kształcenia początkowo stwarzała szkołom problemy, co wynikało z błędnych informacji przekazywanych przez szkoły i poradnie, przez co rodzice uważali ją za formę zastępującą indywidualne nauczanie. W kolejnym roku szkolnym liczba wydanych opinii wzrosła i stanowiła alternatywę kształcenia dla uczniów przewlekle chorych lub z istotnymi zaburzeniami zachowania. Ponadto w zakresie nauczania indywidualnego stwierdzono, że wśród rodziców i dyrektorów placówek słaba była znajomość przepisu wskazującego, że indywidualne nauczanie od 1 września 2017 r. organizowane jest w miejscu zamieszkania dziecka i taka forma kształcenia przeznaczona jest dla dzieci, którym stan zdrowia uniemożliwia lub utrudnia realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego lub obowiązku szkolnego. Trudności zaobserwowano również w rozróżnianiu orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania oraz orzeczenia o potrzebie kształcenia

¹⁸ Według danych na 30 września 2017 r. oraz 2018 r.

¹⁹ Uczniowie z orzeczeniem poradni o potrzebie indywidualnego nauczania, którzy jednocześnie posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – liczba obejmuje łącznie przypadki, gdy organizacja indywidualnych zajęć lekcyjnych odbywa się w domu oraz w odrębnym pomieszczeniu w szkole.

²⁰ Brak danych za poprzedni rok szkolny ponieważ na dzień 30 września 2017 r. zindywidualizowana ścieżka kształcenia nie była jeszcze realizowana ze względu na konieczność dostosowania przez szkoły organizacji tej formy pomocy do nowych przepisów, a także ze względu na konieczność uzyskania właściwej opinii przez rodziców.

specjalnego. Według składającego wyjaśnienia, początkowo nie upowszechniła się informacja dotycząca organizacji zajęć w formie indywidualnej lub w mniejszej grupie (do pięciu osób) dla uczniów niepełnosprawnych. W kolejnym roku szkolnym takie możliwości zostały uwzględnione w wydawanych przez poradnie orzeczeniach oraz konstruowanych w szkole IPET-ach i WOPFU.

(dowód: akta kontroli str. 800-803, 819-820)

Liczba uwag do arkuszy organizacyjnych w roku szkolnym 2018/2019 w porównaniu do roku 2017/2018 zwiększyła się z 546 do 753 (oraz z 377 uwag do aneksów, do 551). Wymieniając przyczyny ww. wzrostu Wicekurator Oświaty podał: (•) brak znajomości przez dyrektorów szkół wchodzących w życie od 1 września 2019 r. przepisów dotyczących ramowych planów nauczania w szkołach publicznych oraz dotyczących klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego; (•) nieprecyzyjne wskazania w arkuszach informacji o kwalifikacjach i przygotowaniu pedagogicznym nauczycieli niezbędnych do realizacji przydzielonych im zajęć; (•) brak wymaganych kwalifikacji nauczycieli; (•) nieczytelne przedstawienie wymaganych danych. Ponadto, w pierwszym roku po wprowadzeniu obowiązku opiniowania arkuszy organizacji, wizytatorzy wspomagali dyrektorów na etapie przygotowywania dokumentów udzielając wskazówek i konsultacji. W kolejnym roku nie podejmowano takich czynności.

(dowód: akta kontroli str. 809, 824-825)

2.9. Zastępca Dyrektor Wydziału Rozwoju Edukacji Kuratorium wyjaśniła, że nowe przepisy stwarzają duże możliwości udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom, a realizacja zindywidualizowanej ścieżki kształcenia jest w konkretnych przypadkach korzystna dla ucznia. Jednakże na podstawie udzielanych telefonicznie wyjaśnień oraz spotkań z dyrektorami szkół w kwestii organizowania nauczania indywidualnego w domu/miejscu zamieszkania ucznia można stwierdzić, że w niektórych sytuacjach pojawiają się problemy logistyczne związane z jej realizacją, np. w sytuacji gdy uczeń objęty takim nauczaniem mieszka w odległości kilkunastu lub kilkudziesięciu kilometrów od szkoły oraz pojawiają się trudności w realizacji podstawy programowej (tj. korzystania z niezbędnych urządzeń) w przypadkach gdy uczeń kształci się w zawodzie, a objęty jest nauczaniem w miejscu jego zamieszkania.

Wyjaśniając kwestię badania opinii interesariuszy (szkół, organów prowadzących, uczniów) Zastępca Dyrektor Wydziału Rozwoju Edukacji Kuratorium podała, że podczas przeprowadzanych przez wizytatorów ewaluacji zewnętrznych zbierano opinie na temat działań związanych z udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jednak nie w zakresie wprowadzonych zmian w przepisach oświatowych w zakresie zindywidualizacji kształcenia, tylko dotyczących badanych wymagań oraz dostępnych narzędzi.

(dowód: akta kontroli str. 591, 597)

Zdaniem wizytatorów Kuratorium, wprowadzone zmiany w przepisach uwzględniają potrzeby każdego dziecka, dają możliwość zorganizowania kształcenia w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb i możliwości konkretnego ucznia. Upowszechniła się zindywidualizowana ścieżka kształcenia, problemem jednak jest organizacja zajęć dla danego dziecka w podziale na zajęcia indywidualne oraz z oddziałem klasowym. Spełnianie obowiązku szkolnego poza szkołą jest incydentalne, a wprowadzone zmiany w przepisach powodują trudności dla małych, wiejskich szkół i przedszkoli zatrudniania wykwalifikowanej kadry prowadzącej zajęcia z dziećmi niepełnosprawnymi (dodatkowo rodzice nie wyrażają zgody na realizację obowiązku szkolnego w innej szkole).

Kwestie, które według pracowników Kuratorium wymagają zmiany lub doprecyzowania dotyczą: przyznania dyrektorowi szkoły czy przedszkola możliwości wystąpienia do poradni o przeprowadzenie badań diagnostycznych ucznia; wprowadzenia dla rodziców obowiązku okazania w szkole opinii lub orzeczenia wydanego przez poradnię; wprowadzenia superwizji jako metody wspierającej proces diagnostyczny realizowany w poradniach; doskonalenia psychologów z zakresu diagnozy funkcjonalnej i klinicznej oraz międzynarodowej klasyfikacji chorób i zaburzeń; wprowadzenia standardów badania dzieci i młodzieży; powstania poradni zajmujących się orzekaniem i poradni specjalistycznych zajmujących się wsparciem rodziny i dzieci z zaburzeniami zachowania.

(dowód: akta kontroli str. 823-824)

Stwierdzone
nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Kuratorium w zbadanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

W związku z niesformułowaniem wniosków pokontrolnych i uwag, NIK nie oczekuje odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne.

Poznań, dnia 15 stycznia 2020 r.

Kontroler
Bartosz Tomczyk
Specjalista k. p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu
Dyrektor
z up. Tomasz Nowiński
p.o. Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis